

**MAHALLA IJTIMOIYLASHUVINING AN'ANAVIY OMILI
SIFATIDA.**

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti

Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Muxammadeyeva Sevara Bahodir qizi

muxammadiyevasevara4@gmail.com

2-kurs talabasi **Abdurashedova Xulkar Alisher qizi**

Eshpulotova Farangiz O'ktam qizi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada mahalla institutining shaxs ijtimoiylashuvidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Mahalla azaldan jamiyatning muhim ijtimoiy tuzilmasi sifatida shakllanib, insonning axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy kamolotida muhim rol o'ynab kelgan. Unda oilaviy tarbiya, qo'shnichilik munosabatlari, jamoatchilik nazorati va an'anaviy qadriyatlar orqali shaxsning jamiyatga moslashuvi jarayoni amalga oshadi. Maqolada mahalla muhitining yoshlar tarbiyasiga ta'siri, ijtimoiy me'yorlarning shakllanishidagi o'rni hamda milliy qadriyatlarning uzluksiz davomiyligini ta'minlashdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy jamiyatda mahalla institutining transformatsiyasi va uning ijtimoiylashuv jarayonidagi yangi funksiyalari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Mahalla, ijtimoiylashuv, an'anaviy omillar, ijtimoiy muhit, tarbiya, qadriyatlar, jamoatchilik, yoshlar tarbiyasi, ijtimoiy nazorat, milliy an'analar, jamiyat, oila.

Аннотация.

В данной статье анализируется роль и значение института махаллы в социализации личности. Махалла издавна формировалась как важная социальная структура общества, играющая важную роль в нравственном, духовном и социальном развитии человека. Именно в ней происходит процесс адаптации личности к обществу через семейное воспитание, соседские отношения, общественный контроль и традиционные ценности. В статье освещается влияние среды махаллы на воспитание молодежи, ее роль в формировании социальных норм и ее важность в обеспечении преемственности национальных ценностей. Также рассматриваются трансформация института махаллы в современном обществе и его новые функции в процессе социализации.

Ключевые слова: Район проживания, социализация, традиционные факторы, социальная среда, воспитание, ценности, сообщество, образование молодежи, социальный контроль, национальные традиции, общество, семья.

Abstract.

This article analyzes the role and significance of the mahalla institution in the socialization of the individual. The mahalla has long been formed as an important social structure of society, playing an important role in the moral, spiritual and social development of a person. It is in it that the process of adaptation of the individual to society takes place through family upbringing, neighborly relations, public control and traditional values. The article highlights the influence of the mahalla environment on the upbringing of youth, its role in the formation of social norms and its importance in ensuring the continuity of national values. The transformation of the mahalla institution in

modern society and its new functions in the process of socialization are also considered.

Keywords: Neighborhood, socialization, traditional factors, social environment, upbringing, values, community, youth education, social control, national traditions, society, family.

Kirish qismi

Zamonaviy jamiyat taraqqiyoti sharoitida shaxs ijtimoiylashuvi muammosi muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Har bir insonning jamiyatga moslashuvi, unda o‘z o‘rnini topishi va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etishi ko‘p jihatdan u yashayotgan ijtimoiy muhitga bog‘liq. Shu nuqtai nazardan qaraganda, mahalla instituti o‘zining tarixiy ildizlari, boy an‘analari va mustahkam ijtimoiy aloqalari bilan shaxs ijtimoiylashuvida muhim o‘rin egallaydi. Mahalla qadimdan xalqimiz hayotida muhim ijtimoiy institut sifatida shakllangan bo‘lib, u nafaqat hududiy birlik, balki o‘ziga xos tarbiya maskani ham hisoblanadi. Mahalla muhitida inson bolalikdan boshlab jamiyat qoidalari, axloqiy me‘yorlar, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni o‘zlashtiradi. Ayniqsa, yosh avlod tarbiyasida mahallaning o‘rni beqiyos bo‘lib, u oila bilan bir qatorda shaxs kamolotini ta‘minlovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Bugungi kunda globallasuv jarayonlari, urbanizatsiya va ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi sharoitida mahalla institutining roli yanada ortib bormoqda. Chunki aynan mahalla orqali jamiyatda ijtimoiy birdamlik, o‘zaro yordam, hamjihatlik va ijtimoiy nazorat kabi muhim tamoyillar ta‘minlanadi. Shu bois, mahallani shaxs ijtimoiylashuvining an‘anaviy omili sifatida o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Mazkur maqolaning maqsadi mahalla institutining shaxs ijtimoiylashuvidagi o‘rni va ahamiyatini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Mahalla jamiyatning eng qadimiy va barqaror ijtimoiy institutlaridan biri bo‘lib, u shaxs ijtimoiylashuvida muhim rol o‘ynaydi. Ijtimoiylashuv jarayoni insonning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiy me‘yor va qadriyatlarni o‘zlashtirishi hamda ijtimoiy tajribani egallash jarayonidir. Bu jarayonda mahalla muhim vositachi sifatida namoyon bo‘lib, unda shakllangan muhit shaxsning dunyoqarashi, xulq-atvori va ijtimoiy faolligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Mahallada mavjud bo‘lgan qo‘shnichilik munosabatlari, o‘zaro yordam an‘analari va jamoatchilik nazorati shaxsni ijtimoiy hayotga tayyorlaydi. Ayniqsa, yoshlar tarbiyasida mahallaning o‘rni beqiyosdir, chunki bu muhitda ular kattalarning hayotiy tajribasidan o‘rganadi, jamiyatda qabul qilingan xulq me‘yorlarini egallaydi va ijtimoiy mas‘uliyatni his eta boshlaydi. Mahalla shuningdek, ijtimoiy nazorat vositasi sifatida ham faoliyat yuritadi. Unda jamoatchilik fikri, an‘analar va urf-odatlar orqali shaxsning xulq-atvori tartibga solinadi. Bu esa jamiyatda barqarorlik va ijtimoiy uyg‘unlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Hozirgi davrda mahalla institutining vazifalari yanada kengayib, u nafaqat an‘anaviy tarbiya maskani, balki ijtimoiy yordam, ma‘naviy qo‘llab-quvvatlash va aholi muammolarini hal etishda muhim tizimga aylanmoqda. Shunday qilib, mahalla shaxs ijtimoiylashuvida muhim an‘anaviy omil sifatida o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda va zamonaviy sharoitda ham o‘z funksiyalarini muvaffaqiyatli bajarib kelmoqda.

Mahalla jamiyatning tarixiy shakllangan va o‘ziga xos ijtimoiy tizimi sifatida shaxs ijtimoiylashuvida muhim o‘rin egallaydi. Ijtimoiylashuv jarayoni insonning jamiyatda yashashga moslashuvi, undagi ijtimoiy rollarni o‘zlashtirishi hamda umumqabul qilingan me‘yor va qadriyatlarga amal qilishni o‘rganish jarayonidir. Bu jarayonda mahalla nafaqat tashqi muhit, balki bevosita tarbiyaviy makon sifatida ham faoliyat yuritadi. Mahalla orqali shaxs

jamiyat bilan ilk bor keng miqyosda munosabatga kirishadi va unda ijtimoiy tajriba shakllana boshlaydi.

Mahallaning ijtimoiylashuvdagi asosiy xususiyatlaridan biri uning uzluksiz tarbiyaviy ta'sirga ega ekanligidir. Oiladan farqli ravishda mahalla kengroq ijtimoiy muhitni qamrab olib, turli yosh, kasb va dunyoqarashga ega insonlar o'rtasidagi aloqalarni ta'minlaydi. Bu esa shaxsning ijtimoiy moslashuvini tezlashtiradi hamda unda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantiradi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar uchun mahalla real hayotiy tajriba maktabi bo'lib xizmat qiladi, ular shu yerda jamiyat qoidalarini amaliy ravishda o'zlashtiradi.

Mahalla ijtimoiylashuvning an'anaviy mexanizmlarini o'zida mujassam etgan bo'lib, ular orqali shaxsning axloqiy fazilatlari shakllanadi. Jumladan, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, qo'shnichilik munosabatlariga sodiqlik, o'zaro yordam va hamjihatlik kabi qadriyatlar mahalla muhitida mustahkamlanadi. Bu qadriyatlar nafaqat individual xulq-atvorni tartibga soladi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham xizmat qiladi. Shu bilan birga, mahallada mavjud bo'lgan jamoatchilik fikri va ijtimoiy nazorat mexanizmlari shaxsning xulqini tartibga soluvchi muhim omil hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, mahalla shaxs ijtimoiylashuvida muhim o'rin tutuvchi an'anaviy ijtimoiy institut hisoblanadi. U insonning jamiyatga moslashuvi, ijtimoiy me'yor va qadriyatlarni o'zlashtirishi hamda ma'naviy kamolotida muhim rol o'ynaydi. Mahalla muhitida shakllangan o'zaro hurmat, hamjihatlik, yordam va ijtimoiy nazorat kabi omillar shaxsning barkamol bo'lib yetishishiga xizmat qiladi. Zamonaviy jamiyatda yuz berayotgan o'zgarishlarga qaramay, mahalla o'zining ijtimoiy va tarbiyaviy ahamiyatini

yo‘qotmayapti, aksincha, uning roli yanada ortib bormoqda. Shu sababli, mahalla institutini rivojlantirish va uning imkoniyatlaridan samarali foydalanish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.Abu Ali Ibn Sino. Donishnoma. – Toshkent: Fan nashriyoti.
- 2.Islom Karimov. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
- 3.O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi. “Fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari to‘g‘risida”gi Qonun.
- 4.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy sayti. Mahalla tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlar.
- 5.A. Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti.
- 6.Pedagogika va ijtimoiy psixologiya darsliklari. – Toshkent: Oliy ta’lim nashriyotlari.
- 7.Respublika Ma’naviyat va ma’rifat markazi. Mahalla va ma’naviy tarbiya bo‘yicha uslubiy qo‘llanmalar.